

شورای عالی حوزه علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

مدرسه علمیه الزهرا (سلام الله عليها) شهرستان شیراز

مقاله سطح ۲ (کارشناسی)

عنوان

نقش حضرت فاطمه زهرا (علیها السلام) در هدایت معنوی زنان جامعه اسلامی

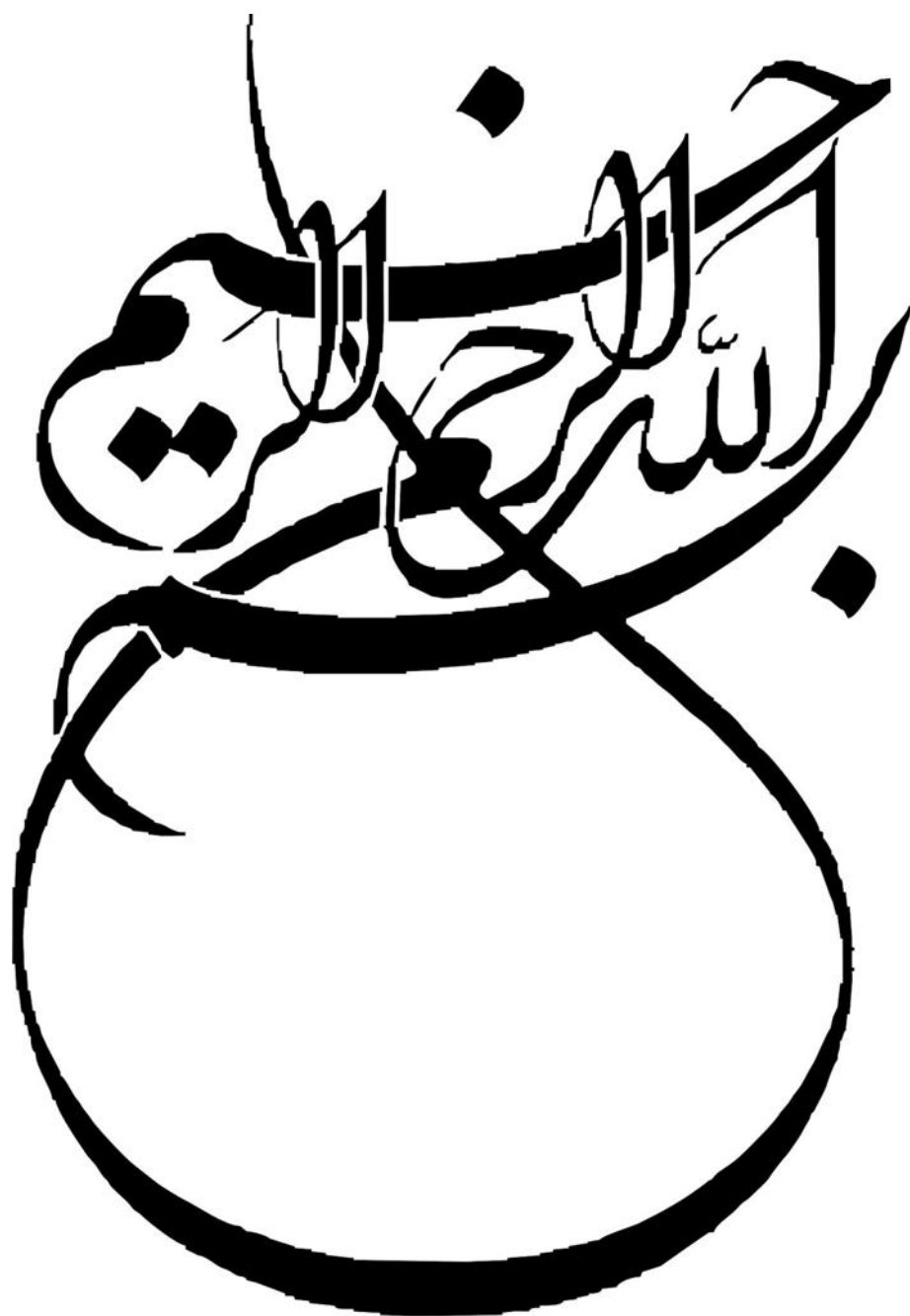
استاد راهنما

سرکار خانم رضوی

پژوهشگر

خدیجه حلیمی

زمستان ۹۷

شورای عالی حوزه علمیه قم
مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران
مدرسه علمیه الزهرا (س) شهرستان شیراز
مقاله سطح ۲ (کارشناسی)

عنوان

**نقش حضرت فاطمه زهرا (علیها السلام) در
هدایت معنوی زنان جامعه اسلامی**

استاد راهنما
سرکار خانم رضوی

پژوهشگر
خدیجه حلیمی

زمستان ۹۷

چکیده

انسان در طول زندگی خود همواره نیازمند الگو و راهنما بوده است تا بتواند راه مستقیم برای رسیدن به سعادت را تشخیص بدهد. بنابراین انسان باید در انتخاب الگویی برتر تصمیم درست بگیرد، الگویی که مورد تأیید خداوند متعال باشد و انسان را در راه رسیدن به کمال هدایت کند. در دین اسلام الگوی برتر برای زن مسلمان باید شخصی باشد که مصداق تمام خوبی‌هاست. حضرت فاطمه زهرا (علیها السلام) که تربیت شده‌ی پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله و سلم) و حضرت خدیجه (علیها السلام) بوده است و آئینه تمام نمای حق است، برترین الگو برای زن مسلمان معرفی شده است. نه تنها الگوی زنان، بلکه الگوی همه‌ی انسان‌هاست. از این رو ایشان در عرصه‌های مختلف زندگی؛ ایمان و بندگی، رشد و تعالی، عدالت و شجاعت، مسئولیت شناسی، تدبیر و سیاست و ... همواره می‌تواند هدایت معنوی در زندگی انسان داشته و الگوی جامعی باشد.

کلیدواژه‌ها: فاطمه زهرا (علیها السلام)، مدیر، مدیریت، الگو، اسلام، زنان، تربیت.

۱- مقدمه

خداوند انسان را آفرید و برای هدایتش رسولانی فرستاد تا راه مستقیم را به وسیله‌ی راهنما طی کند و به رشد و تعالی برسد. انسان به طور ذاتی برای طی کردن راه سعادت، نیازمند الگو است. شناخت الگو و داشتن راهنمای برتر باعث تکامل انسان است. خداوند متعال در قرآن، پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) را اسوه‌ی حسنه معرفی کرده است. بنابراین حضرت فاطمه زهرا (علیها السلام) که تربیت شده دستان پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) است و تمام صفات پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم) در وی تجلی می‌کند نیز بهترین مدیر و راهنما برای انسان مسلمان می‌تواند باشد. برای شناخت و انتخاب راهنمای برتر باید به سیره زندگانی راهنما پرداخت.

در این تحقیق سعی شده است به مفهوم مدیر و مدیریت، الگو، ویژگی‌های مدیر، نیاز انسان به مدیر و راهنما، الگو از دیدگاه اسلام، شناخت شاخص‌های فردی و اجتماعی حضرت فاطمه زهرا (علیها السلام) و عملکرد آن حضرت به عنوان یک مدیر معنوی در عرصه‌ی هدایت زنان مسلمان پرداخته شود.

۲- شناخت مدیریت اسلامی و اهمیت آن

۲-۱- مفهوم مدیریت

۲-۱-۱- معنای لغوی مدیریت

واژه‌ی مدیر و مدیریت هر دو عربی‌اند. مدیر، اسم فاعل ثلاثی مزید از مصدر اداره باب افعال می‌باشد و مدیریت هم اسم مصدر می‌باشد که از مدیر گرفته شده است که هر سه (مدیر، مدیریت و اداره) در اصل از ماده‌ی دَوَّرَ گرفته شده‌اند که مصدر آن دَوَّران می‌باشد و دَوَّران به معنی گردیدن است پس مدیر به معنای گرداننده و مدیریت به معنای گرداندن می‌باشد. پس می‌توان گفت مدیر در لغت به معنای کارگردان و مدیریت به معنای کارگردانی می‌باشد. در

مردم به حضور حضرت زهرا (علیها السلام) عادت کرده بودند و دادخواهی او را شنیده بودند، در چنین حالی برای مردم سوال پیش می‌آمد که چرا حضرت زهرا (علیها السلام) سکوت کرده است؟ این سکوت، اعتراض و مخالفتی علیه خلیفه‌ی وقت به شمار می‌آمد.

۳-۳-۶- وصیت‌نامه سیاسی

حضرت فاطمه زهرا (علیها السلام) در آخرین لحظات زندگانی خود، به همسرش امام علی (علیه السلام) وصیت کرد: «لَا يَشْهَدُ أَحَدٌ جَنَازَتِي مِنْ هَؤُلَاءِ الَّذِينَ ظَلَمُونِي وَ أَخَذُوا حَقِّي فَإِنَّهُمْ عَدُوِّي وَ عَدُوُّ رَسُولِ اللَّهِ (ص) وَ لَا تَتْرُكُ أَنْ يُصَلِّيَ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ وَ لَا مِنْ أَتْبَاعِهِمْ وَ اذْفِنِّي فِي اللَّيْلِ إِذَا هَدَأَتِ الْعُيُونُ وَ نَامَتِ الْأَبْصَارُ.»^۱

مبادا احدی از این گروهی که در حق من ظلم روا داشتند و حق مرا غصب کردند برای تشییع جنازه‌ام حاضر شوند! زیرا ایشان دشمن من و دشمن رسول خدا (صلی الله علیه و آله و سلم) می‌باشند. مبادا بگذاری احدی از آنان و پیروانشان به جنازه‌ام نماز بخوانند! مرا شبانه در آن هنگام که چشم‌ها همه به خواب رفته باشند، دفن کن.^۲

۴- حضرت فاطمه زهرا (علیها السلام) نمونه و مدیر معنوی جهانیان

امام خمینی (ره) در بیانات خود می‌فرماید:

کوشش کنید در تهذیب اخلاق و در وادار کردن دوستانتان به تهذیب اخلاق، کوشش کنید که در مقابل آن جنایاتی که بر شما وارد شد عکس العمل نشان بدهید، در حفظ همه حیثیاتی که حیثیت بزرگ زن است، آن‌طوری که زن فرید^۳، حضرت زهرا (علیها السلام) بود. همه باید به او اقتدا کنید و کنیم و همه باید دستورمان را از اسلام به وسیله او و فرزندان او بگیریم و همان‌طوری که او بوده است، باشید و در علم و تقوا کوشش کنید که علم به هیچ کس انحصار ندارد، علم مال

۱. محمد باقر بن محمد تقی، مجلسی، زندگانی حضرت زهرا علیها السلام (ترجمه جلد ۴۳ بحار الأنوار) ترجمه؛

محمد، روحانی علی آبادی، تهران؛ انتشارات مهام، ۱۳۷۹ ش، ص ۶۳۰.

۲. همان، ص ۶۳۲.

۳. فرید: یگانه، یکتا.

همه است، تقوا مال همه است و کوشش برای رسیدن به علم و تقوا وظیفه‌ی همه‌ی ما و شماست.^۱

۵- نتیجه گیری

پس از آفرینش انسان، خداوند متعال رسولانی برای هدایت بشر فرستاد تا به واسطه‌ی آنان راه سعادت و کمال را طی کنند. بنابراین انسان در طول زندگی خود همواره نیازمند الگو بوده است تا بتواند راه مستقیم برای رسیدن به سعادت را تشخیص بدهد. الگویی که مورد تأیید خداوند متعال باشد و انسان را در راه رسیدن به کمال هدایت کند. در دین اسلام راهنمای برتر برای زن باید شخصی باشد که مصداق تمام خوبی‌هاست. حضرت فاطمه زهرا (علیها السلام) که تربیت شده‌ی پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله و سلم) و حضرت خدیجه (علیها السلام) بوده است و آئینه‌ی تمام نمای حق است، برترین راهنما برای زن مسلمان معرفی شده است. نه تنها راهنمای زنان، بلکه راهنما و مدیر معنوی همه‌ی انسان‌هاست. حضرت فاطمه زهرا (علیها السلام) در عرصه‌های مختلف زندگی؛ ایمان و بندگی، رشد و تعالی، عدالت و شجاعت، مسؤولیت شناسی، تدبیر و سیاست و ... همواره می‌تواند الگوی جامعی در زندگی انسان باشد. پیروی از چنین الگوی والایی و انتخاب ایشان به عنوان مدیر معنوی باعث می‌شود انسان در طول زندگی به خصوص در دو راهی- های دشوار زندگی خود، به سیره‌ی زندگی آن حضرت بنگرد و تصمیم درستی بگیرد.

۱. از بیانات امام خمینی (ره) به مناسبت روز زن، ۱۳۶۳/۱۲/۲۲، صحیفه‌ی نور؛ ج ۱۹، ص ۱۸۳.

فهرست منابع و مآخذ

* قرآن کریم

* نهج البلاغه

منابع عربی

۱. ابن بابویه، محمد بن علی، **الأمالی (للمصدق)**، چاپ ۶، تهران؛ کتابچی، ۱۳۷۶.
۲. ابن حیون، نعمان بن محمد مغربی، **دعائم الإسلام**، قم؛ مؤسسه آل البيت (علیه السلام)، ۱۳۸۵ ه.ق.
۳. ابن شهر آشوب مازندرانی، محمد بن علی، **مناقب آل أبی طالب علیهم السلام** (لابن شهر آشوب)، ج ۳، قم؛ علامه، ۱۳۷۹ ه.ق.
۴. قمی، عباس، **سفینه البحار**، ج ۲، قم؛ بی نا، ۱۴۱۴ ه.ق.
۵. کلینی، محمد بن یعقوب، **الکافی**، چاپ ۴، ج ۳ و ۵، تهران؛ دارالکتب اسلامی، ۱۴۰۷ ه.ق.
۶. مجلسی، محمدباقر، **بحار الانوار**، ج ۴۳، بی جا، بی نا، بی تا.

منابع فارسی

۱. احمدی، حبیب الله، **فاطمه (علیها السلام) الگوی زندگی**، قم؛ فاطیما، ۱۳۷۹.
۲. از بیانات امام خمینی (ره) به مناسبت روز زن، ۱۳۶۳/۱۲/۲۲، **صحیفه ی نور**؛ ج ۱۹.
۳. اسحاقی، حسین، **سبک زندگی فاطمی**، ج ۲، قم؛ مرکز نشر هاجر، ۱۳۹۴.
۴. بهزاد پور، سیمین دخت، **زن در توسعه مفاهیم اسلامی**، تهران؛ انتشارات خرداد، ۱۳۷۸.

۵. جوادی آملی، عبدالله، فاطمه (علیها السلام) اسوه بشر، تحقیق و تنظیم: مهدی آقایی، قم: مرکز نشر اسراء، ۱۳۹۳.
۶. حسین‌زاده، مهدی، مقاله: آموزه‌های اسلامی در باب تقلید از الگوها، مجله معرفت، ش ۶۷.
۷. حکیم، منذر، درسنامه زندگانی و سیره حضرت زهرا(علیها السلام)، تهیه و تنظیم؛ معاونت آموزش مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خاوران، قم؛ مرکز نشر هاجر، ۱۳۹۳.
۸. خاتمی، احمد، سیره فاطمی: نگاهی به زندگانی فضائل و کلام حضرت فاطمه(علیها السلام)، تهران؛ انتشارات مسیا، ۱۳۹۳.
۹. داودی، سعید، بانوی بهشتی در عرصه‌های حضور، چاپ ۲، قم؛ انتشارات امام علی ابن ابی‌طالب(علیه السلام)، ۱۳۹۱.
۱۰. مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی، زندگانی حضرت زهرا علیها السلام (ترجمه جلد ۴۳ بحار الأنوار) ترجمه؛ محمد، روحانی علی آبادی، تهران؛ انتشارات مهام، ۱۳۷۹.
۱۱. مجله پیام زن، خرداد ۱۳۷۹، ش ۹۹.
۱۲. مصباح یزدی، محمدتقی، جامی از زلال کوثر، تحقیق و نگارش: محمدباقر حیدری، قم؛ موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی(ره)، ۱۳۸۵.
۱۳. مظفریان، منوچهر، رهبری و مدیریت در اسلام، تهران: مؤسسه مطبوعاتی عطائی، ۱۳۵۴.
۱۴. مظهری، مرضیه، رفتار شناسی امام خمینی(ره)، تهران؛ نشر عروج، ۱۳۸۷.
۱۵. میان‌داری، کمال، درس‌هایی از مدیریت اسلامی، زنجان: دانش زنجان، ۱۳۸۸.
۱۶. نجاری، رضا، مبانی مدیریت اسلامی، تهران: دانشگاه پیام نور، ۱۳۸۴.
۱۷. نیکو برش‌راد، فرزانه، مجله بانوان شیعه؛ مقاله: فاطمه زهرا (علیها السلام) الگوی مبارز

سیاسی زن امروز، ش ۴.